

стає не лише *що* показано, а й як глядач взаємодіє з цим «що», формуючи власний досвід і, відповідно, власне розуміння теми.

Інтерактивні прийоми, такі як розгалужені сюжети, моральні дилеми, інтерактивні діалоги та варіативне оточення, дозволяють не лише розважати, а й ставити перед глядачем складні питання, спонукати до роздумів, пропонуючи різні кути зору на проблему.

Ефективна реалізація цих можливостей вимагає ретельного сценарного опрацювання та зручного інструментарію. Вибір інструменту залежить від складності проекту та потреб сценариста, але головна мета — забезпечити чітку структуру, логічність розгалужень та можливість тестування інтерактивних елементів на ранніх етапах розробки.

Розглянуті аспекти сценарної майстерності в інтерактивному кіно, зокрема, використання псевдокоду, досягнення балансу між свободою вибору та авторським контролем, а також механізми посилення емоційного й тематичного впливу, свідчать про складність та багатогранність цього нового виду медіа. Можна стверджувати, що успішна реалізація інтерактивного кінопроекту вимагає від сценариста не лише володіння традиційними навичками драматургії, але й розуміння принципів геймдизайну, алгоритмічного мислення та вміння працювати з інструментами, що забезпечують створення й тестування розгалужених наративних структур. Подальший розвиток інтерактивного кіно як самостійного виду медіамистецтва залежатиме від здатності авторів знаходити інноваційні рішення для цих викликів та створювати історії, які б поєднували захопливий сюжет з відчуттям реального впливу глядача на події.

Д. Стрижак

**ЕВОЛЮЦІЯ КІНЕМАТОГРАФІЧНИХ ЗАСОБІВ ЗОБРАЖЕННЯ
НАРКОЗАЛЕЖНОСТІ: ПАТОСФОРМА Й ВІЗУАЛЬНІ ПРАКТИКИ
ПРЕДСТАВЛЕННЯ ТІЛА В АМЕРИКАНСЬКОМУ ТА ЗАХІДНОЄВРОПЕЙСЬКОМУ
КІНЕМАТОГРАФІ (ДРУГА ПОЛОВИНА XX — ПОЧАТОК XXI СТОЛІТТЯ)**

D. Stryzhak

**EVOLUTION OF CINEMATIC MEANS OF DEPICTING DRUG ADDICTION:
PATHOSFORM AND VISUAL PRACTICES OF BODY REPRESENTATION
IN AMERICAN AND WESTERN EUROPEAN CINEMA
(SECOND HALF OF THE XX — EARLY XXI CENTURY)**

Кінематограф як вид мистецтва, що оперує візуальними й аудіовізуальними засобами, активно формує суспільні уявлення про явища соціальної дезадаптації, зокрема про наркозалежність. Візуальні стратегії, які застосовуються для її репрезентації, ґрунтуються на стійких культурних архетипах, які через тілесність персонажів відтворюють соціальну маргіналізацію, стан психоемоційного розладу та втрату контролю над тілом.

Основним аналітичним інструментом у цьому дослідженні є концепція патосформи (Pathosformel), розроблена А. Варбургом, яка пояснює стійкість певних візуальних образів у мистецтві. Її застосування в контексті кінематографу дозволяє простежити, як кіно використовує повторювані тілесні моделі для передачі наркозалежності.

У кінематографії тілесність відіграє ключову роль у зображенні наркозалежності. Певні тілесні патерни, такі як неконтрольованість рухів, розслабленість м'язів, судоми або відсутність координації, сигналізують про залежний стан персонажа. Втрата контролю над тілом у кінематографічному контексті представлена через повторювані візуальні мотиви: горизонтальне положення тіла, нестабільність координації, напади конвульсій, непритомність, надмірна пітливість, неконтрольовані рухи. Ці прийоми формують характерні постурні образи, що використовуються для підсилення драматичного ефекту та відображення фізичного і психологічного розпаду.

Одним із ключових концептів у візуалізації наркозалежності є розподіл її проявів на основні образні серії: жага, відмова, несвідомість, абстиненція та заплуваність. У процесі аналізу зображень людей, які вживають наркотики або перебувають у стані наркотичного сп'яніння, було виявлено, що безрухомість тіла є важливим кінематографічним прийомом для передачі внутрішніх станів персонажів. Відсутність руху не обов'язково свідчить про фізичну залежність, натомість вона може відображати психологічний стан, глибоке занурення у власні думки, ізоляцію або розрив із навколишньою реальністю.

Статичні кадри, у яких персонажі стоять, сидять або лежать без руху, підкреслюють їхню відчуженість від світу. Камера, що фіксує ці образи, створює ефект зупиненого часу, який посилює враження втечі у внутрішній світ. Відсутність діалогу, спрямовані вниз погляди, уповільнена динаміка монтажу та композиційне зміщення акценту на нерухомість формують естетику відстороненості та меланхолійного розладу. У зображенні наркотичної залежності горизонтальне положення тіла виступає ключовим візуальним прийомом, який підкреслює втрату контролю, відчуженість та пасивність персонажа. Цей мотив є частиною кінематографічної патосформули, що має глибоке коріння в історії мистецтва, зокрема у зображенні підтримки мертвого тіла, як це спостерігається в образі «П'єта» Мікеланджело. Горизонтальне положення тіла в цих сценах відіграє важливу семіотичну роль, позначаючи фізичну слабкість, втрату зв'язку з реальністю та залежність від зовнішньої допомоги. Крім композиційного аспекту, специфічні колористичні рішення та світлотіньова побудова кадру підсилюють атмосферу безпорадності й занепаду. Використання темних, приглушених відтінків (коричневого, зеленого, сіро-чорного) та брудної фактури простору сприяє створенню візуального коду «залежності».

Зображення абстиненції значною мірою спирається на стереотипізовані візуальні та аудіальні образи, що повторюються впродовж десятиліть. Типові сцени включають конвульсивні рухи тіла, пітливість, спотворені вирази обличчя, зивання на підлозі або ліжку, що супроводжується інтенсивним звуковим супроводом — криками, плачем та нервовою музикою. Сцени абстиненції часто є перебільшеними та не завжди відповідають реальному процесу відмови від наркотиків. Хоча фізичний та емоційний дискомфорт може бути значним, у медичному контексті він не завжди супроводжується вираженими тілесними конвульсіями та видовищними проявами болю. Втім, кіно підсилює ці ефекти, зосереджуючись на драматизації страждання. Зображення абстиненції часто дотримують трьох основних кінематографічних формул: високий кут камери — фіксація конвульсивного тіла в

кадрі зверху. Середній план збоку — акцент на фізичних реакціях тіла (пітливість, напружені м'язи) та присутність іншої людини, що спостерігає або доглядає за наркоманом. Крупний план обличчя — фокус на виразі страждання, що нагадує християнську іконографію мучеництва. Ці повторювані візуальні схеми є частиною кінематографічної патосформули, яка відсилає до західної традиції зображення страждань. Чоловіче тіло в конвульсіях сприймається як символ фізичних мук, тоді як жіноче обличчя у крупному плані стає метафорою духовного болю.

Колір відіграє ключову роль у кінематографічній образності, впливаючи на емоційне сприйняття сцени та її наративну функцію. Аналіз використання кольору в кіно демонструє відсутність універсального каталогу кольорів із чітко закріпленими значеннями, однак загальноприйняті асоціації та колористичні схеми можуть відігравати важливу роль у створенні візуального та емоційного ефекту. Вплив кольору формується в процесі сприйняття та може змінюватися залежно від контексту. Монтаж окремих колористичних елементів у кінематографі сприяє створенню афективного або емоційного ефекту, зумовленого взаємодією кольору, світла, темпу, звуку та руху. Червоний колір у виконанні функцію хронотопу, що маркує вихід персонажа за межі звичайного стану. Червоний, як колір, пов'язаний із фантастичними та експресивними подіями, менш притаманний традиційній іконографії залежності, яка зазвичай побудована на приглушених тонах та натуралістичних візуальних рішеннях. Однак у певних випадках використання червоного може сигналізувати про зміну реальності персонажа, його відрив від повсякденного світу або перехід до символічного стану існування.

Брудно-жовтий колір у кінематографі виконує двозначну функцію, одночасно асоціюючись із світлом, життям і надією, а також із занепадом, смертю й моральною деградацією. Його використання часто пов'язане з візуальним контрастом між денним світлом і темними інтер'єрами, де розгортаються ключові події. Сцени із брудно-жовтими відтінками нерідко містять джерело світла (небо, вікно, штучне освітлення) на задньому плані, тоді як персонажі залишаються в тіні. Це створює ефект порушеної чистоти кольору, підсилюючи відчуття пригніченості, занепаду та відчаю. Жовто-коричнева палітра у таких сценах спрямовує увагу на тему втрати, деградації й незворотних наслідків залежності.

Кінематографічне зображення наркозалежності ґрунтується на використанні повторюваних візуальних кодів, що передають фізичний і психоемоційний стан персонажа. Патосформа наркозалежності розгортається через тілесну експресію, композиційні та просторові рішення, колористичні й аудіовізуальні прийоми. Просторова організація кадру, гра світла та тіні, звуковий дизайн і кінематографічні монтажні прийоми створюють складну естетику залежності, що функціонує не лише як художній засіб, а й як соціокультурний маркер. Візуальні рішення, застосовані у фільмах другої половини XX — початку XXI ст., демонструють сталість іконографії залежного тіла в історії кінематографу та підкреслюють його символічну функцію у візуальному мистецтві.